

Лайтар Марія Олександрівна,
студентка III-го курсу
факультету економіки та управління
ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

УКРАЇНІСТИЧНІ ЗАЦІКАВЛЕННЯ ДОВНАР-ЗАПОЛЬСЬКОГО

Про україністичні зацікавлення Довнар-Запольського ми можемо судити по його лекції «Исторические взгляды В. Б. Антоновича» [1]. Ці матеріали використовували дослідники історії України під час написання своїх робіт.

Перш за все нам варто зазначити, що автор не розглядав історію України окремо від російської, тому його дослідження маємо сприймати як такі, що охоплюють історіографію України [2].

Довнар-Запольський виділяє два періоди вітчизняної історії, а саме: перший закінчується Карамзіним, а другий починається Соловйовим. Перший період характеризується своїми етико-націоналістичними поглядами. Другий – причинністю історичних подій, саме істориків цього періоду Довнар-Запольський вважав дещо недалекоглядними прагматиками через мотиви знайти причину в найближчій події, що сталася до того.

Вивчаючи роботи Соловйова як одного із відомих істориків, Довнар-Запольський доходить висновку, що «цель исторического изучения сводится к выяснению органического развития государственных начал и вообще идейного содержания общества. История делается не массой народа, который играет пассивную роль, а его руководителями: они носители идей» [3, с. 178], що показано в «Историческом процессе русского народа». В тій же роботі автор зазначає – слов'янофіли не поділяли таких ідей, тому прямо заперечували такі погляди.

Вони сформували свою, дещо суб'єктивну ідею, запозичивши погляди Гегеля про єдине начало, а також ідейний зміст про те, що історію рухає ідея. Вона була незмінною як така і тут не мали місця матеріальні цінності. У їхньому вченні було багато неточностей, наукового невігластва, та разом з тим вони своєю впевненістю поставили під питання юридичну школу, що мала міцні позиції на той час, і дала змогу розвиватися історичній, засновником якої був Антонович.

Особливістю історичної школи було пробудження наукової діяльності, де праці характеризувалися своїм локальним фокусом на західно-руську територію, які по праву можна назвати обласними [1]. Ідейним змістом Антоновича, оціненим Довнар-Запольським, виступає зростання і переробка ідейного змісту суспільства як основа історичного процесу.

Досягнення Довнар-Запольського полягали в тому, що він визначив основний зміст та методологічні принципи історичної науки 19 ст., вказав на особливості методологічного інструментарію різних концептуальних підходів існуючих історичних шкіл, тим самим окресливши свої історіософські погляди [2, с. 54]

Історик досліджував Русь до 13 ст., а його твори мали більш узагальнюючий характер. Наприклад, описував у «Владимир Святой и его время» [4] про те, що багато перебільшень, деякі факти навіть фантастичні у тогочасних літописах, але разом з тим є іноземні свідчення, що більш достовірно показують життя та діяльність князя. «Книга для чтения по русской истории» – це ще одна робота Довнар-Запольського, де описані правові засади князівської влади і демократичного способу вирішення найважливіших питань.

Чому Довнар-Запольського визнають як фахівця в історії древньої Русі? Саме через те, що його було запрошено до складання «Історичного шляху» — монументів, що описували минуле Києва. І він взяв в цьому активну участь, де писав доповідь і чітко висловив свою пропозицію по становленню таких пам'ятників: князю Олегу, Володимиру, Ярославу, Святославу, княгині Ользі і т.д.

Саме на дослідження Литовської доби на територіях білоруських та Українських земель Довнар-Запольський витратив найбільше часу, сюди входить політика держави і українських земель 14–18ст., а також Козаччина.

Він показав, що державотворчі прагнення руських земель походять ще з часів Київської Русі. Серед важливих моментів взаємин литовської влади та руського народу були домовленості між мешканцями окремих округів та їх володарями. Його великим внеском стало те, що Довнар-Запольський відносився до тих істориків, які вивчали маловідомі питання тогочасної української історії. І саме за темою «Фінансове господарство Литовсько-Руської держави» він захистив свою магістерську роботу.

У нього немає спеціальних монографій щодо козацтва, історії Запорізької Січі, Національно-визвольної війни, але частково тематика козацтва торкалася його робіт як, наприклад, зарплата, яку отримували реєстрові козаки та їхня кількість до 1648 року.

Вивчаючи питання 18 та 19 ст. українських земель, Довнар-Запольський написав «Обзор новейшей русской истории», де в загальному описав ситуацію, що складалася в Україні. Тут була виділена увага на політико-економічні чинники наполеонівської доби, декабристські дослідження, негативний вплив на добробут народу у зв'язку з хибною зовнішньою політикою, несправедливі митні тарифи і т.п. Його також захоплювали громадські рухи.

Список використаних джерел:

1. Довнар-Запольський М. В. Исторические взгляды В. Б. Антоновича : [речь на заседании Ист. о-ва Нестора-летописца, посвящ. памяти В. Б. Антоновича, 30 марта 1908 г.] / М. В. Довнар-Запольский // Чтения в Историческом обществе Нестора-летописца. – Киев, 1909. – Кн. 21, вып. 1 и 2. – С. 22–37.

2. Бусленко Л. М. В. Довнар-Запольський як історик України / Л. Бусленко ; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. – Київ, 2007. – С. 43–80.

3. Довнар-Запольский М. В. Исторический процесс русского народа в русской историографии / М. В. Довнар-Запольский // Русская мысль. – 1902. – Кн. 3. – С. 170–186.

4. Довнар-Запольский М. В. Государственное хозяйство Великого княжества Литовского при Ягеллонах / М. В. Довнар-Запольский. – Киев : Тип. Имп. Ун-та св. Владимира, 1901. – Т. 1. – VIII, 810 с.